

Огляд законодавства

Огляд законодавчих змін, що стосуються внутрішнього переміщення, підготовлений УВКБ ООН | лютий 2019

Набули чинності

- Податкові знижки для ВПО
- Поширення привілеїв, пов'язаних з АТО, на операцію об'єднаних сил (ООС)
- Перерозподіл бюджетних коштів Міністерства соціальної політики

Інше

- Звіт уряду за діяльність у 2018

Проекти

- Зміни до постанов, що стосуються соціальних виплат та пенсій для ВПО
- Зміни до закону про гуманітарну допомогу
- Зміни до статті 7 закону про ВПО
- Перевірка та моніторинг виплати державної допомоги
- Зміни до статті 4 закону про об'єднані територіальні громади

Набули чинності

Податкові знижки для ВПО

У відповідності до нещодавніх змін до статті 166 Податкового кодексу¹ з 1 січня цього року внутрішньо переміщені особи (ВПО) можуть звертатися за податковою знижкою² на суму орендної плати, якщо виконані наступні вимоги:

- Офіційно укладена угода оренди;
- Заявник не має у власності житлових приміщень поза тимчасово окупованими територіями³ Криму або частинами Донецької та Луганської областей;
- Заявник не отримує жодної фінансової допомоги від держави, спрямованої на покриття витрат, пов'язаних із орендою чи комунальними витратами (у відповідності до Постанови №505 від 2014 року з питань адресної допомоги для ВПО).

Щоб отримати податкову знижку, ВПО має звернутися до підрозділу Державної податкової служби за місцем реєстрації як ВПО, надавши наступні документи:

- Податкова декларація про майновий стан і доходи⁴;
- Копія довідки ВПО;

¹ Ці доповнення були введені Законом «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму "єдиного вікна" та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України». Закон набув чинності 4 жовтня 2018 року. Повний текст доступний українською мовою за посиланням: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-viii>

² Рівень знижки не може перевищувати 30 мінімальних заробітних плат (на 2019 рік сума становить 125,190 грн). Щодо 2018, податкова знижка може бути застосована до оплат, здійснених після 1 жовтня 2018 року.

³ Термінологія «тимчасово окуповані території» використовується у відповідності до офіційних законодавчих актів і не відображають позиції УВКБ ООН.

⁴ Зразок податкової декларації доступний за посиланням (українською мовою): <http://km.sfs.gov.ua/deklaruvannya-dohodiv-gromadyan-2019/informatsiyi-366283.html>

- Копія угоди про оренду;
- Підтвердження оплати оренди;
- Заява, в якій особа засвідчує, що його/її твердження правдиві і що він/вона відповідають вимогам, поставленим для осіб, яким може бути надана податкова знижка (наприклад, відсутність житла та відсутність іншої державної підтримки).

ВПО, які офіційно працевлаштовані чи займаються підприємницькою діяльністю, мають можливість скористатися цією податковою знижкою.

Поширення привілеїв, пов'язаних з АТО, на ООС

У лютому Уряд прийняв чотири підзаконні акти, розповсюдивши деякі привілеї, пов'язані із антитерористичною операцією на ситуацію Операції Об'єднаних сил (ООС). Ці привілеї включають доступ до безоплатної психосоціальної реабілітації, санаторно-курортного лікування та соціальної і професійної адаптації для учасників ООС в тому ж самому обсязі та порядку, які і учасникам АТО⁵.

Уряд застосував такий самий підхід до ввезення медичних препаратів для потреб учасників ООС та їхнього лікування, звільнивши їх від ПДВ під час ввезення на територію України на період проведення ООС (на підставі Розпорядження №98-р⁶ від 27 лютого).

Ці зміни – наступні в серії раніше прийнятих змін, які зрівнюють ситуацію АТО та ООС для різних категорій правових відносин (в тому числі привілеїв для ВПО та жителів територій вздовж лінії розмежування).

Перерозподіл бюджетних коштів Міністерства соціальної політики

20 лютого цього року Уряд прийняв Розпорядження №84-р⁷ про перерозподіл бюджетних коштів Міністерства соціальної політики з напрямку «управлінські витрати» на «виконання індивідуальних судових рішень». Сума становить 50 тисяч грн, що занадто мало для того, щоб позитивно вплинути на ситуацію, наприклад, щодо виконання судових рішень з питання відновлення соціальних виплат особам, які постраждали від конфлікту, зокрема і ВПО. Крім того, в цьому рішенні не визначені груп населення, на яких воно вплине, що додатково зменшує вірогідність покриття виплат для осіб, які постраждали від конфлікту.

Проект

Amendments to Resolutions regulating the payment of social benefits and pensions to IDPs

29 січня Пенсійний фонд України опублікував проект постанови уряду⁸, спрямованої на внесення змін до Постанов Кабінету міністрів України № 637, №365 та №649, які регулюють соціальні виплати та пенсії для ВПО.

Проект пропонує виключення пенсій зі сфери охоплення Постанови КМУ №365 (що стосується складних процедур перевірки виплати соціальних нарахувань та пенсій ВПО). З позитивної сторони, проект поширює поняття «внутрішньо переміщеної особи» на тих, хто відмовився від довідки ВПО після зміни

⁵ Розпорядження № 171, № 172 та № 173. Повний текст доступний он-лайн (українською) за відповідними посиланнями:

<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-v-postanov-kabinetu-ministriv-ukrayini>; <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vtanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-31-bereznya-2015-r-200>; та <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prov-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-31-bereznya-2015-r-179-i-vid-21-cherwnya-2017-r-432>.

⁶ Повний текст доступний он-лайн (українською): <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-ryadzhennya-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-27-travnnya-2015-r-544>

⁷ Повний текст доступний он-лайн (українською): <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-pererozpodil-deyakih-vidatkih-derzhavnogo-byudzhetu-peredbacheni-h-ministerstvu-socialnoyi-politiki-na-2019-rik>

⁸ Повний текст доступний он-лайн (українською): https://www.pfu.gov.ua/414379-414379/?fbclid=IwAR33yNL_FwK9GIDwZ3qY21w1M8-kjJ2pfa4I8vdjzLUzeSdGHtcNcXZIHxg%20

реєстрації місця проживання на контрольованій території України. Оскільки пенсіонери з числа ВПО, виплата пенсій яким розпочалася до 2014 року, отримують пенсію за спрощеною процедурою на підставі даних електронної справи, проект постанови розповсюджує такий підхід і на тих, хто відмовляється від довідки ВПО після зміни реєстрації місця проживання. Однак, проект містить певні ризики, які можуть негативно вплинути на ВПО. В запропонованому проекті містяться положення про необхідність фотографування пенсіонерів з числа ВПО із включенням фото до пенсійної справи, що впроваджуватиме дискримінаційне ставлення до пенсіонерів з числа ВПО у порівнянні із іншими категоріями пенсіонерів. На додаток, таке положення дублює існуючу процедуру фізичної ідентифікації (що включає фотографування), яка проводиться в Ощадбанку. Останній видає електронну пенсійну картку із фотографією, яка також слугує платіжною картою. У разі прийняття, це положення призведе до додаткових витрат кадрових ресурсів та вимагатиме спеціального обладнання у підрозділах Пенсійного фонду. Більше часу проведеного з кожним літнім клієнтом означає довші черги, що може ще поглибити проблему, яка існує в Донецькій та Луганській областях.

Крім того, проект не містить положень, пов'язаних із процесом інформування пенсіонерів, яким було призупинено виплату пенсій. Це ще один недолік проекту. Це може призвести до подальшого збільшення заборгованості по виплаті пенсій населенню, що постраждало від конфлікту, оскільки процес відновлення виплати пенсії займає час і часто відбувається через суд.

УВКБ ООН та його партнери перебувають в діалозі із Пенсійним фондом України та Міністерством соціальної політики, щоб упередити негативний вплив цього проекту на літніх людей, залежних від своїх пенсій.

Зміни до закону про гуманітарну допомогу

12 лютого Кабінет міністрів України зареєстрував у Верховній Раді України проект закону № 10038⁹, яким пропонується внесення змін до Закону України «Про гуманітарну допомогу».

Проект розширює перелік отримувачів гуманітарної допомоги, додавши туди установи, що підтримуються державою, а також іноземні та міжнародні неурядові організації. Відповідно до запропонованих змін, не визнаватимуться гуманітарною допомогою предмети розкоші, культурні цінності та деякі товари, роботи та послуги, які будуть визначені окремою постановою уряду.

Проект накладає повну заборону на подальше розповсюдження гуманітарної допомоги між юридичними особами, якщо первинним отримувачем допомоги також є юридична особа. Це положення на практиці означає, що якщо гуманітарну допомогу (наприклад, зимові куртки) отримала не фізична особа, а будь-яка установа/організація, то така установа/організація повинна самостійно розповсюдити таку допомогу кінцевим отримувачам, не передаючи партнерам чи іншим установам. Це положення спрямоване на попередження багаторівневих мереж розповсюдження.

Пропонується передати координаційну роль в сфері гуманітарної допомоги від Міністерства соціальної політики до спеціально утвореної Комісії з питань гуманітарної допомоги¹⁰ (Комісія), яка координуватиметься Кабінетом Міністрів України. Ця Комісія складе перелік урядових установ, які беруть участь в оцінці гуманітарної допомоги та залучить їх під одну парасольку. Крім того, Комісія буде

⁹ Повний текст доступний он-лайн (українською мовою): http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65479

¹⁰ Комісія включатиме представників Міністерства охорони здоров'я, Міністерства економіки, Міністерства фінансів, Міністерства оборони, Міністерства соціальної політики, Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та ВПО, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Державної міграційної служби, Національної поліції, Міністерства ветеранів, Національного банку України та Служби безпеки України.

відповідальною за визнання товарів, обсяг яких перевищує 10 тон, в якості гуманітарної допомоги, а також проводити моніторинг доставки, розповсюдження, цільового використання, збір потрібної статистичної інформації та обліку отриманої і доставленої гуманітарної допомоги.

У випадку прийняття, цей проект може спричинити деякі затримки у доставці гуманітарної допомоги у зв'язку із адміністративною процедурою створення Комісії та передачі функцій від Міністерства соціальної політики цьому органу. Так само і збільшення кількості державних органів, які визначатимуть перелік товарів, робіт, послуг, заборонених до ввезення в якості гуманітарної допомоги, та відсутність чітких критеріїв віднесення до числа заборонених, можуть призвести до необґрунтованих рішень.

Зміни до статті 7 закону про ВПО

14 лютого народні депутати зареєстрували проект закону №10058¹¹, яким пропонується внесення змін до статті 7 до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Автори пропонують запровадити в Законі ті самі критерії звернення за адресною допомогою, які передбачені Постановою Кабінету Міністрів України №505, прив'язавши ці критерії до мінімального прожиткового мінімуму для різних категорій громадян (працездатного віку, непрацездатних осіб, дітей, дітей з інвалідністю та осіб з інвалідністю першої, другої та третьої груп).

Проект закону не змінює поточну ситуацію надання фінансової допомоги ВПО, яка передбачає покриття витрат на оренду та комунальні послуги. Однак, оскільки така фінансова допомога необмежена в часі та не має зв'язку із довгостроковими рішенням, вона може стати на заваді досягненню сталості в надії на позитивну мінімальну підтримку від держави.

Перевірки і моніторинг державної допомоги

18 лютого народні депутати зареєстрували проект закону № 9511-1¹² в якості альтернативного проекту, зареєстрованому Кабінетом Міністрів України¹³ щодо процедури перевірки і моніторингу державної допомоги¹⁴.

У порівнянні із урядовим проектом, альтернативний пропонує обмежити доступ Міністерства фінансів до особистих даних усіх отримувачів соціальних виплат. В ньому також пропонується, щоб припинення виплати державної (соціальної допомоги) та/або її перерахунок відбувся за рішенням суду, а не адміністративних органів, відповідальних за призначення виплат.

У порівнянні з урядовим проектом, альтернативний зменшує обсяг повноважень Міністерства фінансів щодо обробки персональних даних, що є позитивним фактором. Однак, центральні принципи альтернативного проекту лишаються тими самими, що викликає ті самі занепокоєння, зокрема, відсутність механізму оскарження рішень щодо припинення різних типів державної фінансової допомоги.

Зміни до статті 4 до Закону про об'єднані територіальні громади

20 лютого у Верховній Раді України був зареєстрований проект закону № 10073¹⁵ щодо внесення змін до статті 4 Закону України «Про об'єднані територіальні громади». «Об'єднані територіальні громади» означає, що менші центри можуть об'єднуватися в більші території, щоб спільно користуватися послугами

¹¹ Повний текст доступний он-лайн (українською): http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65514

¹² Повний текст доступний он-лайн (українською): http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65526

¹³ Дивіться огляд основного проекту в Огляді законодавства за лютий 2019 р.

¹⁴ Для цілей цього проекту державна допомога включає пенсії, соціальні виплати, субсидії, стипендії тощо, які виплачуються за кошти державного бюджету.

¹⁵ Повний текст доступний он-лайн (українською): http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65537

та загальними фондами. Через такі дії вони можуть покращити економічний стан більшої кількості територій, зберігаючи фокус на місцевих громадах.

Проект включає положення про якість та доступність соціальних та адміністративних послуг в об'єднаних територіальних громадах. Вимагається, щоб кожна об'єднана територіальна громада мала установи охорони здоров'я (первинна, вторинна, невідкладна), заклади освіти (начальна та середня школи), Національна поліція та Служба із надзвичайних ситуацій, центр надання адміністративних послуг, державний банк та поштовий офіс. Якість послуг, що надаються в об'єднаній територіальній громаді, повинна бути не нижчою, ніж була доступна до об'єднання. Очікується, що закон попередить ситуації, в яких в новоутворених об'єднаних територіальних громадах буде не вистачати послуг чи фінансів для потреб населення.

Інше

Звіт Уряду за 2018 року

Розпорядженням № 58-р¹⁶ від 13 лютого 2019 року Кабінет Міністрів України затвердив Звіт про виконання Програми діяльності Уряду на 2018 рік. Звіт стосується різноманітних тем, зокрема інтеграція до ЄС, економічний розвиток, ефективне само-врядування, верховенство права, боротьба із корупцією, безпека та оборона.

Розділ, який стосується проблем, пов'язаних із конфліктом, в основному надає статистичні та фінансові цифри, що відображають досягнення в наступних сферах:

- Законодавчі зміни (прийняття Плану дій із виконання Стратегії інтеграції та довгострокових рішень з питань внутрішнього переміщення; внесення проекту закону № 8332¹⁷ щодо звільнення від судового збору тих осіб, які постраждали від порушень прав людини на тимчасово окупованих територіях¹⁸);
- Сувбенції місцевим бюджетам регіонам, які постраждали від конфлікту, задля запровадження житлових рішень для ВПО¹⁹;
- Десять пілотних субпроектів для ВПО та учасників АТО у Харківській, Дніпропетровській, Запорізькій та Миколаївській областях за підтримки Світового банку. Субпроекти спрямовані на адаптаційні послуги, психосоціальну підтримку, відновлення соціальної інфраструктури та реабілітаційні послуги. Їхня основна мета полягала у спрощенні доступу до працевлаштування, психосоціальної підтримки та послуг з інноваційного лікування;
- Невійськовий компонент протимінної діяльності: очищення території в Гірському, Попаснянській район Луганської області (1295,78 га), декілька заходів із підвищення обізнаності про мінні ризики, розробка та розповсюдження в школах вздовж лінії розмежування 24 навчальних посібників з питань мін та залишків снарядів, що нерозірвалися;

¹⁶ Повний текст доступний он-лайн (українською): <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-zvitu-pro-hid-i-rezultati-vikonannya-programi-diyalnosti-kabinetu-ministriv-ukrayini-u-2018-roci>

¹⁷ Деталі наявні у Законодавчому огляді, підготовленому УВКБ ООН, за травень 2018 року

¹⁸ Див. вище посилання 3.

¹⁹ 116 квартир були придбані у Маріуполі, Родинському, Золотому, Новотроїцькому, Великій Новосіпці, Покровському, Лимані та Кривому Розі.

- Виконання Державної цільової програми з питань розбудови миру (відновлення інфраструктури²⁰, підтримка та покращення умов на контрольних пунктах в'їзду-виїзду (КППВ), Трастовий фонд багатьох партнерів надані²¹ та залучені²² кошти).

CONTACTS

E-MAIL: UKRKI@UNHCR.ORG, TEL: +38 044 288-9710

LINKS

UNHCR Ukraine: www.unhcr.org.ua/en - Twitter: www.twitter.com/UNHCRUkraine

Facebook: www.facebook.com/UNHCRKyiv - Flickr: www.flickr.com/photos/unhcr_ukraine

²⁰ Зокрема, реконструкція 15 шкіл (початкових та середніх) на суму 57,704 млн грн.; 6 установ охорони здоров'я на суму 33,648 млн грн.; 4 спортивні установи на суму 4,483 млн грн.; капітальний ремонт 5800 метрів доріг на суму 16,397 млн грн.; поточний ремонт 12,185 тисяч метрів квадратних автомобільних доріг на суму 12,53 млн грн.; розвиток транспортних моделей на суму 3,947 млн грн.; капітальний ремонт систем водопостачання на суму 6,102 млн грн.; капітальний ремонт залізничних шляхів на суму 16,682 млн грн.

²¹ 2 млн дол. США від урядів Канади та Швеції були передані 13 березня 2018.

²² 57млн дол. США від USAID; 10 млн євро від Уряду Німеччини; 25000 швейцарських франків від Агенції Розвитку та Співпраці Швейцарії.